

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
за *дисертационния труд* на **Едуард Мъгърдич Сарафян**
докторант в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив
с научен ръководител проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак
на тема: **ФОРМИРАНЕ И ИЗГРАЖДАНЕ НА КЛАРИНЕТНИЯ АМБУШЮР**
за присъждане образователна и научна степен „ДОКТОР“
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

Биографични данни

Едуард Сарафян е роден в Пловдив. Учи в музикалното училище в Пловдив: пиано при проф. д-р Цанка Андреева и Юлия Гиргинова, кларинет в класа на Димитър Боянов. След това е студент по кларинет при проф. Петко Радев в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София. След като се дипломира е преподавател по кларинет в НУМТИ „Добрин Петков“ – Пловдив, а от 2002 преподава в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив. Солист и камерен изпълнител в страната и чужбина. Участвал в звукозаписи, концертни и оперни турнета с Пловдивска филхармония и Държавна опера Пловдив. Ръководител на майсторски класове в Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Велико Търново, Плевен и в Скопие и Охрид (Република Северна Македония). Член на жури на конкурси. Има спечелени редица награди от конкурси. Активно публикува в периода 2012-2019. Докторант в самостоятелна форма на обучение в АМТИИ.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на Катедра „Класическо и Поп и джаз изпълнителско изкуство“ към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, състояло се на 07.07.2022. Съдържа общо 215 страници, които включват: увод, четири глави, заключение, приноси: в теоретичен и в практико-приложен аспект и използвана литература от 85 източника, заедно с 3 таблици; 49 снимки; 51 нотни примери. В настоящия труд е представена личната педагогическа практика на докторанта. Формирането и изграждането на кларинетния амбушюр е отговорен за качеството на звукоизвличането, за степента на акустичната прецизност при възпроизвеждането и един от ключовите елементи на постановъчната система при свирене на духови инструменти. В продължение на достатъчно години докторантът търси своите научни доказателства за намирането на правилен път като преподавател, ръководител на ателиета и майсторски класове (в работата на други кларинетни педагози), като член на конкурсни журита и най-вече като изследовател – в научни форуми и конференции, в нарочно организирани разговори-интервюта с колеги – педагози и изпълнители. Съставните части на дисертационния труд са две: теоретична (към нея се отнасят историческите данни, психологическите аспекти и теорията на проблема) и практическа (описание на форми и начини за провеждането на тази дейност).

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Цел на дисертационния труд е изследване на анатомофизиологични компоненти и ролята им при формирането на амбушюра, психологическите аспекти на звукоизвличането, комплексното влияние на амбушюра при практическото овладяване на различните средства на музикалната изразност, взаимодействието между формирането на кларинетния амбушюр и слухово-интонационното възпитание на учениците и обогатяването на техния музикален опит. Като резултат от научните търсения докторантът предлага система от упражнения, методически указания за изпълнението им и приложението им в конкретен художествен материал.

Поставените задачи, свързани с исторически търсения, конкретизация на музикални термини и явления, приноси на българската кларинетна школа, анатомофизиологични компоненти и постановъчни умения са в подкрепа на научната тези на дисертацията и извеждането на педагогическа система за работа, която да подпомага правилното и красиво звукоизвличане в полза на педагозите и изпълнителите. Докторантът отива и по-

нататък: връзка на музикално-изпълнителската дейност с придружаващите ги форми на психическа дейност. Чрез анализ и подбор на съществуващата българска дидактична литература прави опит за организиране на система от технически упражнения/конструктивни примери за оптимизиране на качествено тоноизвличане. По-далечна цел на докторанта е, чрез подобрите и представени в дисертацията художествени образци от различни епохи по жанр и стил да се подготви и издаде дидактично пособие, включващо описаните в труда методически предписания за овладяването на рационална амбушюрна постановка, която е важно условие и предпоставка за реализацията на младия изпълнител.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

В историята на българската музикална култура българска кларинетна школа съществува от близо век. През това време тя формира собствен подход към съществуващата музикална традиция и ясно очертава път, по който да се развива. Музикалното възприятие, музикалноруховите представи, музикалното мислене и музикалната памет са търсено въздействие върху музикално-изразните средства при звукоизвличането като те са разгледани в психологически аспект, оптимизиращи процеса на израстване на музиканта. Докторантът набляга на термина *слухово внимание*, с което иска да открие специализирания психичен процес в музикално-обучителните практики. Използваната методология, включва два аналитични инструмента на изследване: анкетирани чрез интервюта специалисти и присъствен контакт с обучаеми, посредством майсторски класове и лектории. След транскрибиране на интервюта и извършване на анализ над събраните бележки и снимков материал (от проведени майсторски класове) авторът на дисертацията отбеляза обобщени констатации с коментари на базата на получена от специалистите информация, които задълбочават разбирането за явлението и спомагат на процеса за решаването му.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Използваната методология на изследването обхваща съчетаването на няколко подхода на работа във връзка с поставената цел и нейното утвърждаване – исторически, теоретико-аналитичен, сравнителен, системен, метод на изучаване и анализ на практическия опит, теоретично-логически, интервю и др. Представеният обширен исторически обзор показва изходни технически данни, свързани с конструкцията на кларинета и неговото усъвършенстване. За по-доброто разбиране на значението на промените се проследи присъствието на кларинета в живата музикална практика. Представените **авторски технически упражнения** и откъси от художествената музикална литература, съпроводени от методически бележки, съвети и препоръчителни форми на работа са резултат от задълбочени теоретични познания, психолого-педагогически умения и години лична педагогическа практика на докторанта. Ефективната система е апробирана в практиката.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Едуард Сарафян е коректен в своите цитирания. Използва за основа библиография, върху която е изградил и доказал своята теза.

Приноси на дисертационния труд

1. В **теоретичен аспект** са представени факти, определящи неразривната зависимост между кларинетния амбушюр и качествена музикална интонация. Направени са терминологични уточнения и е изведена дефиниция на понятието „амбушюр“, допълнени от анатоомофизиологични компоненти, свързани с кларинетното звукообразуване. Представени са видовете амбушюрна постановка, респективно видовете амбушюр. Изследването е допълнено чрез психологически аспекти на кларинетното звукоизвличане, основани на когнитивните процеси в музикално-

изпълнителската дейност. Направен е преглед на кларинетната методика в исторически, съвременен и перспективен аспект, като е подчертана взаимовръзката и взаимовлиянието между музикално-изразните средства и техниката на звукоизвличане – амбушюрната постановка.

2. В **практико-приложен аспект** е предложена дидактична литература по кларинет и е направен опит за нейната класификация като са представени подготвителни упражнения без инструмент, авторски технически упражнения с многофункционален характер, насочена към изграждане и формиране на рационален кларинетен амбушюр, както и откъси от художествени примери, насочени към практическото овладяване на музикално-изразните средства, към формирането на умения за възпроизвеждане разнообразието и богатството на тона, като изразно средство.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията и коректно предава характера на докторската работа.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Нямам лични впечатления от докторанта.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът има достатъчно публикации върху темата:

1. Сарафян, Е. *Основни насоки в работата на езика и гърлото при свирене на кларинет*. В: Годишник, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, 2013.
2. Сарафян, Е. *Ролята на мускулатурата върху работата на кларинетния амбушюр*. В: Пролетни научни четения, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, 2014.
3. Сарафян, Е. *Анатомични елементи, формиращи кларинетния амбушюр*. В: Пролетни научни четения, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, 2015.

Мнения, препоръки и бележки

Нямам конкретни препоръки. Смятам че идеята да се издаде (електронно или на хартия) пособие на основата на дисертацията е чудесна.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Дейността на докторанта отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на **Едуард Мъгърдич Сарафян**, докторант в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, с научен ръководител: проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак на тема: **ФОРМИРАНЕ И ИЗГРАЖДАНЕ НА КЛАРИНЕТНИЯ АМБУШЮР**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както публикациите му, смятам достатъчни, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Едуард Мъгърдич Сарафян**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

26.07.2022, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова